

Тақризи

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Самиева Нисо Шарбатовна дар мавзуи «Поэтикаи ашъори шоири мардумӣ Саид Холзода» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.01.09 – Фолклоршиносӣ

Омӯзиш ва таҳқиқи адабиёти гуфторӣ ва хоса ахволу осори шоирону нависандагони мардумӣ аз масъалаҳои муҳим ва мубрами фолклоршиносӣ ва адабиётшиносии муосир маҳсуб меёбад. То имрӯз донишмандони тоҷик ва ховаршиносони ватанию хориҷӣ дар заминаи ахволу осори шоирони халқӣ Карим Девона, Бобоюнус Худойдодзода, Юсуф Вафо, Ҳикмат Ризо, Саидалӣ Вализода ва дигарон як қатор корҳои муҳим ва арзишманди илмию пажухиширо ба анҷом расониданд. Бо вучуди ин, ҳанӯз дар байни мардум ёду ном ва ашъору осори баъзе шоирони мардумӣ шухрат дорад, ки онҳо аз назари муҳаққиқони фолклори тоҷик дур мондаанд.

Яке аз шоирони шинохтаи мардумӣ, ки дар ноҳияи Варзоб дар садаи XX зиндагӣ ва эҷод кардааст, Саид Холзода мебошад. Адибон ва олимони маъруфи тоҷик А. Дехотӣ, Р. Амонов, А. Сӯфизода, В. Асрорӣ ва Б. Шермуҳаммадов дар навиштаҳои худ ба эҷодиёт ва ҳунари истеъдоди адабии шоири мардумӣ Саид Холзода баҳои баланд дода, зарурат ва аҳаммияти омӯзиши ахволу ашъори ӯро муҳим шуморидаанд, ки ин ҳам муҳимият ва мубрамияти мавзуи диссертатсияи Н. Самиеваро таъйид менамояд.

Дар муқаддимаи диссертатсия Н. Самиева муҳимияти мавзуи тадқиқотияшро дар заминаи далелҳои қобили эътимоди амалию назарӣ собит намуда, таъкид менамояд, ки Саид Холзода аз ҷумлаи шоиронест, ки ҳам ба сабки адабиёти китобӣ ва ҳам сабки адабиёти гуфторӣ шеър гуфтааст. Аммо Саид Холзода дар байни аҳли адаби кишвар бештар ҳамчун шоири мардумӣ маъруфият дорад. Воқеан, шоир ҳанӯз дар солҳои чилуми садаи XX дар қатори Ҳ. Ризо, Ҳ. Саид, Қ. Раҷаб ва дигарон ба ҳайси шоири халқӣ ба майдони эҷод ворид гардида, аз худ осори арзишмандеро ба мерос гузоштааст.

Н. Самиева дар муқаддимаи диссертатсия муҳимияти мавзӯ, дараҷаи омӯзиши он, навагонӣ ва асосҳои назарию методологии тадқиқоташро равшан тавзеҳ менамояд. Вай дуруст таъкид менамояд, ки эҷодиёти Саид Холзода то ҳанӯз ба дараҷаи лозимӣ омӯхта нашудааст. Масоили марбут ба ахволу осори Саид Холзодаро диссертант дар се боби асосӣ ва фаслҳои он бо низом дастабандӣ намуда, мавриди таҳқиқ қарор медиҳад. Муҳим он аст, ки диссертант масоили марбут ба рӯзгору осори Саид Холзодаро дар контексти воқеоти замони зиндагии шоир, муҳити адабию фарҳангии аҳди шуравӣ ва тафаккури роиҷи адабии ҳамондавра ба таҳқиқ мегирад, чунки Саид Холзода мисли шоирони дигари халқии садаи XX дар ҳаёти адабию фарҳангии кишвар хеле фаъол будааст.

Дар боби якуми диссертатсия ва ду фасли он Н. Самиева аҳволу осори шоирро ба таври муфассал баррасӣ менамояд. Махсусан, барқарор намудани зиндагиномаи шоир, марҳалаҳои асосии ташаккули шахсияти адабию эҷодии ӯ маҳсули ҷустуҷӯҳои зиёду босамари диссертант мебошад. Вай далелҳои аз бойгонихо пайдонамудаи худро бо дostonҳои тарҷимаҳои шоир «Ду ҳаёт», «Ишқи модар», «Саргузашти ҷабрдида» муқоиса ва муқобала намуда, санаҳои асосии рӯзгори шоирро ба таври илмӣ возеҳ менамояд. Дар зерфасли якуми боби мазкур рӯзгори нобасомони шоир, саргардонҳои ӯ, бо сабаби душвории зиндагӣ аз як ноҳия ба ноҳияи дигар ва аз як деҳ ба деҳи дигар кӯчбастани аҳли хонаводаи шоирро муфассал таҳқиқ намуда, чандин саҳифаҳои норавшани зиндагиномаи ӯро равшан месозад.

Бояд гуфт, ки Саид Холзода ҳанӯз аз овони ҷавонияш, ки ба солҳои сиюми садаи XX рост меояд, ба шеърӣ оғоз кардааст. Дар солҳои чилум бошад, намунаҳои ашъори шоир дар рӯзномаю маҷаллаҳои ҷумҳурӣ ба нашр мерасонд. Раванди ташаккули шахсияти эҷодӣ ва адабии Саид Холзода дар фасли дуюми боби аввали диссертатсия муфассал баррасӣ мешавад. Диссертант зимни таҳлили шеърҳои «Шарҳи замона», «Ватан-Модар», «Варзоби азиз», «Аризаи манзум», «Ба қавл вафо мекунем» ва дигар дostonҳои Саид Холзода марҳалаҳои асосии ташаккули шахсияти шоири мардумиро мавриди таҳқиқ қарор медиҳад. Вай таъкид мекунад, ки дар маҷмӯъ аз Саид Холзода беш аз 6373 байт шеър ба мерос мондааст, ки он дар «Куллии ашъор»-и ӯ гирдоварӣ шуда, ба нашр расидааст. Анвои жанрии ашъори шоир иборат аз байт, рубоӣ, манзума, дoston ва шеърҳои гуногун мебошад. Ин паҳлуи эҷодиҳои шоир дар фасли якуми боби дуюми диссертатсия хеле муфассал баррасӣ мешавад.

Ҷунонки ишора шуд, ашъори Саид Холзода аз лиҳози танаввуи жанрӣ гуногун мебошад. Вай ҳам аз анвои суннати шеър ва ҳам аз қолаби суруд ва дostonи манзуми муосир истифода менамояд. Ашъори Саид Холзода аз лиҳози мазмуну муҳтаво ҳам хеле рангин ва ҷолиби диққат мебошад. Шоир қариб аксари мавзӯҳои муҳимми замони зиндагиашро дар шеъри худ васфу баён намудааст, ки ин ҳам далели ҳамқадаму ҳамнафаси замон будани шахсияти адабии ӯро собит менамояд. Мавзӯҳои муҳимми ҳаёти сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии маънавии замони худро бо лаҳну шеваи баёни адабии гуфторӣ тараннумнамудаи шоир далели равшани бо рӯзгори мардуми одӣ пайванди қавӣ доштани шеъру адаби замони зиндагии Саид Холзода аст.

Масъалаи дигари мавриди таваҷҷуҳи диссертант дар боби дуюми диссертатсия, поэтикаи ашъори шоир аст. Дар фаслҳои алоҳидаи ин боб, диссертант дар баробари анвои шеърӣ, забону сабки баён, қофия, радиф ва авзони шеъри Саид Холзодаро муфассал пажӯҳиш менамояд, ки он санади муҳимми илмӣ дар шинохти шахсияти адабию эҷодии шоир маҳсуб меёбад.

Чанбаҳои адабию ҳунарии ашъори Саид Холзода дар боби сеюми диссертатсия таҳқиқ мешавад. Дар ин баҳши диссертатсия қорбурди санъатҳои лафзӣ маънаӣ ва вижаҳои забонию сабки шеъри Саид Холзода дар фаслҳои алоҳида, бо овардани мисолҳои қобили эътибор таҳлил ва таҳқиқ мешавад. Таъкид мегардад, ки дар ашъори Саид Холзода дар мавриди истифодаи санъатҳои бадеӣ суннатҳои қадимаи назми классикӣ ва назми гуфтори тоҷикӣ риоят мегардад, ки ин далели тасаллути комили шоир дар адабиёти китобию шифоӣ аст.

Натиҷаҳои диссертант дар баҳши хулосаи диссертатсия дар даҳ банд пешниҳод мешавад, ки аксари онҳо қобили эътибор ва боварибахшанд. Чанбаҳои амалии таҳқиқоти мазкур дар баҳши тавсияҳои диссертатсия зикр гардидааст.

Ба таври кулӣ, диссертатсияи Самиева Нисо Шарбатова «Поэтикаи ашъори шоири мардумӣ Саид Холзода» таҳқиқоти комили ба анҷом расида мебошад ва барои ҳимоя тавсия менамоям.

Роҳбари илмӣ, номзади илми филология,
дотсенти кафедраи назария
ва таърихи адабиёти
ДДОТ ба номи С. Айнӣ

Қосимӣ Саъдӣ Абдулқодир

27.01.2024

Имзои С. Қосимиро тасдиқ мекунам:
Сардори раёсати кадрҳо
ва қорҳои махсуси ДДОТ
ба номи С. Айнӣ

Мустафозода А.

Нишонӣ: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 121
Тел: +992 (37) 224-13-83
E-mail: info@tgpu.tj